

Leonid Dragomir

Mihai Şora
Omul dialogal

Concepția grafică a copertei: Sînziana Flonta

Imagine coperta I: Mihai Șora (fotografie realizată de
Leonid Dragomir în 2006)

Redactor: Lucian Pricop

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DRAGOMIR, LEONID

Mihai Șora : omul dialogal / Leonid Dragomir. -
București : Cartex, 2023
ISBN 978-606-9604-62-5

1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuvânt-înainte

Scopul acestei cărți este de a oferi o introducere în gândirea filosofică a lui Mihai Șora, realizată atât printr-o expunere a problematicii și mizelor principalelor sale cărți, abordate cronologic, cât și prin sugestii cu privire la personalitatea sa, așa cum mi s-a dezvăluit în întâlnirile pe care le-am avut de-a lungul mai multor ani.

Precum spuneam și în nota introductivă la cartea *Mihai Șora – O filosofie a bucuriei și a speranței*, apărută în anul 2009 la editura Cartea Românească, București, a cărei primă parte am reluat-o aici (inclusiv *Nota biobibliografică*, bineînțeles actualizată) intitulând-o *Filosofia*, nu mi-am propus o interpretare a filosofiei lui Mihai Șora, ci am încercat pe cât mi-a stat în putință să vorbesc, cum se spune, „din interior“ despre opera sa, mai greu abordabilă și din cauza limbajului cu influențe din filosofia medievală scolastică. Am insistat, totuși, asupra dimensiunii creștine prezente mai puțin în

prim-plan și datorită contextului în care au fost scrise cărțile în România comunistă. Locul discuțiilor despre cărțile sale și a selecției de reflecții din opera sa, ce alcătuiau partea a doua a cărții menționate, l-au luat aici patru articole: primele trei scrise cu prilejuri aniversare, al patrulea fiind textul unei conferințe ținute în anul 2017 la Universitatea Politehnica din București, unde am reluat într-o formă mai accesibilă majoritatea temelor filosofului român. Toate au fost publicate în revista *Argeș* din Pitești și cred că reflectă mai direct raportarea mea la omul și gânditorul Mihai Șora. În plus, am considerat nimerit să anexez un text despre ceea ce numesc „o întâlnire exemplară” între Mihai Șora și mentorul meu, Al. Th. Ionescu, memoriei căruia îi era dedicată cartea din 2009; textul a fost publicat anterior în *Al. Th. Ionescu – Un om care te obliga să gândești* (Ed. Cartea Românească Educațional, Pitești, 2017). Într-o filosofie dialogală și a dialogului, precum cea a lui Mihai Șora, întâlnirea este fundamentală, întemeietoare.

Titlul *Mihai Șora. Omul dialogal*, care este și cel al articolului scris cu ocazia centenarului nașterii filosofului și reluat, tot în revista *Argeș*, la moartea sa, îi exprimă cred esența de om și gânditor, cele două fiind, am spus-o repetat, strâns unite în cazul său.

Împreună cu prietenul meu Lucian Pricop, căruia îi mulțumesc și pe această cale, stabilisem în principiu publicarea unei astfel de lucrări (deși am fi vrut mai degrabă o reeditare a celei din 2009 și a celeilalte cărți de convorbiri, publicată în două ediții la editura

Paralela 45 din Pitești, *Despre toate și ceva în plus*), însă imboldul de a trece la fapte a venit după aflarea veștii morții lui Mihai Șora, pe 25 februarie 2023, la vârsta de 106 ani. Ar fi, credem, momentul ca opera lui să fie mai bine cunoscută și sperăm ca introducerea aceasta să contribuie la realizarea acestui țel¹.

Mai vreau să adaug că, atunci când am aflat că a murit, mi-am amintit că nu l-am auzit niciodată vorbind despre moarte cu angoasă, amărăciune, sentimentul deșertăciunii vieții etc. Dimpotrivă, dragostea sa de viață, bucuria de a fi, era atât de puternică, încât excludea moartea, neamestecând-o cu cele ale vieții. De altfel, nici nu-i plăcea să discute despre ea, iar în scrierile sale, deși puternic marcate de existențialism, nu există ceva de felul: orizontul finitudinii, tragic,

¹ Pentru cei care vor să aprofundeze filosofia lui Mihai Șora recomand cartea lui Valentin Cioveie, *Impalpabila sferă a realului. Modelul ontologic și aplicațiile lui în filosofia lui Mihai Șora* (Ed. Eikon, București, 2011). Este, din câte știu, singura carte consacrată filosofiei sale, deși studii importante cu privire la aceasta se pot găsi mai ales în cele două volume colective, *Dialog și libertate. Eseuri în onoarea lui Mihai Șora* (editura Nemira, București, 1997), realizat sub coordonarea lui Sorin Antohi și Aurelian Crăiuțu, și *Șora. Sinteze*, apărut în 2006 la editura Paralela 45 din Pitești, avându-l ca editor pe Marius Ghica. Cartea lui Valentin Cioveie conține o prezentare a filosofiei lui Șora din perspectivă teologică creștin-ortodoxă (eu am plasat-o în cadrul umanismului creștin de factură personalistă), cât și încercări interesante de a gândi în continuitate cu gândirea sa, propunând de pildă o *Antropologie apofatică integrală*, ca rezultat al sintezei între modelul ontologic al lui Mihai Șora și viziunea teologică a lui André Scrima.

pesimism ș.a. Am citit că ar fi declarat cu puțin timp înainte de moarte: „Nu mă gândesc la ea (la moarte, n.m.). Am o totală încredere că totul va fi bine. Știu că va veni.“ Sunt convins că a trecut dincolo cu aceeași seninătate și speranță, conferite de credință și înțelepciune, cu care și-a trăit întreaga viață.

14.03.2023

Cuprins

Cuvânt-înainte	5
Notă biobibliografică	9
FILOSOFIA	17
De la dialogul interior la salvarea ontologică	19
Modelul ontologic ca model po(i)etic	33
Dezvoltări și aplicații ale modelului ontologic	43
Dialog și filosofie politică	53
Temporalitate versus eternitate.	
Pledoarie pentru un umanism creștin	67
OMUL ȘI GÂNDITORUL	83
Gânduri despre un om întreg	85
Înțelesuri uitate ale democrației (conform filosofiei lui Mihai Șora)	87
Mihai Șora. Omul dialogal	91
Metafizica de tinerețe a lui Mihai Șora	95
ADDENDA	103
O întâlnire exemplară:	
Al. Th. Ionescu și Mihai Șora	105